

ПОЛІСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет лісового господарства та екології

Кафедра екології

Силабус навчальної дисципліни «ДОМЕДИЧНА ПІДГОТОВКА»

1. Профіль дисципліни

Освітньо-професійна програма «Публічне управління та адміністрування»	Освітній ступінь – Перший (бакалаврський) Галузь знань: 28 «Публічне управління та адміністрування» Спеціальність: 281 «Публічне управління та адміністрування» Кількість кредитів – 3 Загальна кількість годин – 90 Рік підготовки, семестр – 2, 4 Компонента освітньої програми: <i>обов'язкова</i> Цикл підготовки: <i>загальний</i> Мова викладання: українська
--	---

2. Інформація про викладача

Викладачі	Дунаєвська Оксана Феліксівна, доктор біологічних наук, професор Сокульський Ігор Миколайович, кандидат ветеринарних наук, доцент
Профайл викладача	https://polissiauniver.edu.ua/ /дунаєвська-оксанафеліксівна/ https://polissiauniver.edu.ua/ /сокульський-ігор-миколайович/
Контактна інформація	номер телефону: +380504478228 корпоративна адреса E-mail: oksana.dunaievaska@polissiauniver.edu.ua номер телефону: +380974857320
Сторінка курсу в Moodle	http://m.polissiauniver.edu.ua/course/view.php?id=5042 http://m.polissiauniver.edu.ua/course/view.php?id=
Консультації	Очна /Онлайн (за потреби) консультація через Zoom щосереди з 16.00 до 17.00

3. Анотація до дисципліни

Мета вивчення дисципліни «Домедична підготовка»: формування знань про порядок проведення домедичної допомоги, нормативно-законодавчу базу з домедичної підготовки та надання домедичної допомоги; набуття навичок з домедичної допомоги в умовах бойових дій.

Завдання дисципліни «Домедична підготовка»: ознайомлення з основними теоретичними положеннями і практичним досвідом, законодавчо-правовими нормами і програмними документами щодо проведення домедичної підготовки, ознайомлення із особливостями та порядком проведення домедичної допомоги; ознайомлення з основними протоколами надання домедичної допомоги; отримання навичок надання домедичної допомоги за алгоритмом MARCH.

Процес вивчення дисципліни спрямований на формування елементів таких компетентностей:

а) загальних (ЗК):

ЗК 05. Здатність до адаптації та дії в новій ситуації.

ЗК 06. Здатність працювати в команді.

ЗК12. Навички міжособистісної взаємодії.

б) спеціальних (фахових)

СК01. Здатність до соціальної взаємодії, до співробітництва й розв'язання конфліктів.

СК02. Здатність забезпечувати належний рівень вироблення та використання управлінських продуктів, послуг чи процесів.

СК03. Здатність забезпечувати дотримання нормативно-правових та морально-етичних норм поведінки.

Програмні результати навчання (ПРН):

ПН01. Використовувати базові знання з історичних, культурних, політичних, соціальних, економічних засад розвитку суспільства.

ПН07. Уміти організувати та брати участь у волонтерських /культурноосвітніх/ спортивних проектах, спрямованих на формування здорового способу життя / активної громадянської позиції.

ПН08. Розуміти та використовувати технології вироблення, прийняття та реалізації управлінських рішень.

У результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач вищої освіти повинен знати: законодавчу базу та основні теоретичні засади домедичної підготовки та домедичної допомоги, особливості надання домедичної допомоги під вогнем, в польових умовах (укритті), на етапі евакуації, пріоритети надання домедичної допомоги та забезпечення власної безпеки, алгоритм MARCH в концепції TCCC, його складові та особливості їх проведення, правила підготовки до евакуації та евакуація, склад аптечки для надання домедичної допомоги, види аптечок, призначення, правила зберігання, транспортування, застосування, особливості медичного постачання та логістики, правила заповнення документації.

вміти: надавати домедичну допомогу за алгоритмом MARCH, зупинити масивну кровотечу, надати допомогу при пораненнях грудної клітки, підтримати кровообіг, надати допомогу при травмах голови, гіпотермії, гіповолемії, підготувати пораненого до евакуації, заповнювати картку пораненого.

4. Організація навчання

4.1. Обсяг дисципліни

Вид заняття	Загальна кількість годин
	Денна
	II курс, 4 семестр
Лекції	36
Практичні	24
Самостійна робота	30

4.2. Зміст початкової дисципліни

№ з/п	Тема	Структура курсу	Кількість годин
			денна форма

1	T1	<p>Домедична підготовка як складова базової військової підготовки.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Історія виникнення та становлення домедичної підготовки. 2. Основні визначення і поняття. 3. Об'єкт, предмет домедичної підготовки. 4. Нормативно-правове забезпечення. 5. Домедична допомога: визначення, законодавче регулювання. 6. Цілі та завдання домедичної підготовки і домедичної допомоги. 7. Методологія домедичної підготовки. 	8
2	T2	<p>Сучасний стан організації домедичної допомоги в системі сил безпеки та оборони України.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Концепція Тактичної Бойової Допомоги Пораненим (ТССС): основні терміни, положення. 2. Стандарти Advanced Trauma Life Support (ATLS) – екстрена медична допомога травмованим. 3. Етапи домедичної допомоги. 4. Діяльність спеціального комітету з ТССС (СоТССС). Медичне обслуговування в умовах високої небезпеки (USSOCOM). Система медичного забезпечення ЗСУ. 5. Військові стандарти медичного забезпечення ЗСУ, їх напрямки. Діяльність НОВ СМЗ ЗСУ, УВМА, НВМКЦ ГВКГ МО України, МДР з розробки стандартів. 	8
3	T3	<p>Роль та завдання (не)медичних працівників у системі ТССС залежно від їх кваліфікаційного рівня.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Боєць-рятувальник, його місія, обсяги надання домедичної допомоги. 2. Військовий парамедик (санітарний інструктор): обсяги надання домедичної та медичної допомоги, підготовка до евакуації. 3. Військові лікарі та особливості надання кваліфікованої медичної допомоги: підтримка життєдіяльності травматологічних пацієнтів на догоспітальному етапі згідно зі стандартами ATLS/ITLS/PHTLS (Розширена підтримка життєдіяльності при травмі/Міжнародні стандарти підтримки життєдіяльності при травмі/Підтримка життєдіяльності при травмі на догоспітальному етапі), допомога згідно зі стандартами Розширеної кардіологічної підтримки життєдіяльності (ACLS). 	8
4	T4	<p>Тактична догоспітальна допомога базового рівня.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Обсяги надання домедичної допомоги, які надаються під час ведення бойових дій та підготовки сил безпеки і сил оборони за призначенням у тактичних умовах відповідно до Наказу Міністерства оборони України «Про затвердження Обсягів надання тактичної догоспітальної допомоги, які надаються під час ведення воєнних (бойових) дій та підготовки сил безпеки і сил оборони до застосування за призначенням» № 436 від 29.06.2024 р. : сортування за наявності декількох постраждалих, прямий тиск на рану для зупинки кровотечі, використання турнікета для зупинки кровотечі, тампонування рани, накладання тиснучої пов'язки, мануальне відновлення прохідності дихальних шляхів, відновлення прохідності дихальних шляхів при підозрі на травму шийного відділу хребта, мануальне видалення сторонніх тіл з ротової порожнини, огляд та пальпація грудної клітки, 	12

		<p>використання вентилярованої/невентильованої оклюзійної наліпки, переведення в стабільне бокове положення, перевірка дихання та визначення його частоти, визначення та оцінка пульсу, перевірка ефективності вже накладених турнікетів та гемостатичних пов'язок, проведення переміщення турнікета, введення препаратів перорально, оцінки наявності травми голови, попередження/боротьба з гіпотермією використовуючи підручні, активні та інші засоби, накладання щитка або інших жорстких імпровізованих засобів при травмах ока, накладання пов'язок та догляд за ранами, накладання та закріплення гнучких, імпровізованих шин при ознаках перелому, використання нош для транспортування постраждалих, передача поранених евакуаційній бригаді;</p> <p>2. Визначення наступних ознак/симптомів: зовнішньої масивної кровотечі, обструкції верхніх дихальних шляхів, травм грудної клітки, що загрожують життю, напруженого пневмотораксу, шоку, травм голови, травми ока, перелому кісток, інгаляційних ушкоджень.</p> <p>3. Застосовування лікарських засобів для надання допомоги постраждалим (мелоксикам, моксифлоксацин / левофлоксацин, парацетамол).</p>	
5	T5	<p>Визначення рівня свідомості за шкалою AVPU.</p> <p>1. Рівні свідомості: у свідомості (Alert), реагує на голос (Verbal), реагує на біль (Pain), без свідомості (Unconscious) та їх характеристика.</p> <p>2. Визначення рівня свідомості.</p> <p>3. Особливості поведінки пораненого на кожному рівні свідомості та надання домедичної допомоги.</p> <p>4. Комунікація з пораненим/постраждалим, його психологічна підтримка.</p>	10
6	T6	<p>Алгоритм MARCH.</p> <p>1. Алгоритм MARCH, англійська аббревіатура алгоритму надання допомоги постраждалому: масивна кровотеча (Massive bleeding), дихальні шляхи (Airway), дихання (Respiration), кровообіг (Circulation), гіпотермія та травма голови (Hypothermia/head injuries).</p> <p>2. Ознаки масивної кровотечі. Методи зупинки кровотеч, їх особливості застосування, переваги та недоліки.</p> <p>3. Визначення наявності дихання у людини. Оцінка прохідності дихальних шляхів. Методи усунення перешкод у дихальних шляхах. Особливості застосування назофарингіальної трубки.</p> <p>4. Пневмоторакс, особливості використання оклюзійних пов'язок.</p> <p>5. Підтримання кровообігу.</p> <p>6. Виявлення травм голови, оцінка та допомога.</p> <p>7. Ознаки гіпотермії, гіповолемії, контроль та запобігання і усунення.</p>	24
7	T7	<p>Особливості алгоритму MARCH - PAWS.</p> <p>1.Складові PAWS: знеболення (Pain), антибіотики (Antibiotics), рани (Wounds), шинування (Splinting).</p> <p>2.Призначення лікарських засобів, особливості застосування.</p> <p>3. Надання домедичної допомоги при опіках, догляд за ранами та</p>	6

		переломами.	
8	T8	Евакуація постраждалих (CASEVAC). 1. Евакуація постраждалого (casualty evacuation - CASEVAC) як неконтрольований медичним персоналом процес переміщення пораненого, травмованого, ураженого або хворого до медичного підрозділу. 2. Способи, методи проведення, матеріально-технічне забезпечення. 3. Медична та мультимодальна евакуація.	8
9	T9	Інтеграція тактичної медицини в цивільний сектор. 1. Тренування та освіта. 2. Стандартизація процедур. 3. Застосування передових технологій. 4. Співпраця з громадськістю. 5. Сертифікація та проходження курсів підвищення кваліфікації/удосконалення практичних навичок.	6
Разом:			90

4.3. Система оцінювання та вимоги

Оцінювання здобувачів вищої освіти здійснюється відповідно до «Положення про критерії оцінювання знань і вмінь здобувачів вищої освіти» <https://polissiauniver.edu.ua/%d0%bd%d0%be%d1%80%d0%bc%d0%b0%d1%82%d0%b8%d0%b2%d0%bd%d0%b5-%d1%80%d0%b5%d0%b3%d1%83%d0%bb%d1%8e%d0%b2%d0%b0%d0%bd%d0%bd%d1%8f-%d0%be%d1%81%d0%b2%d1%96%d1%82%d0%bd%d1%8c%d0%be%d0%b3%d0%be-%d0%bf/>

Основними видами контролю результатів навчання під час вивчення дисципліни «Домедична підготовка» є: поточний і підсумковий.

Поточний контроль здійснюється у формі усного та письмового опитування, тестування, виконання індивідуальних завдань і розрахункових робіт, підготовки презентацій та доповідей. Поточний контроль проводиться на кожному практичному занятті та за результатами виконання завдань самостійної роботи. Основна мета поточного контролю – забезпечення зворотного зв'язку між викладачем та здобувачами вищої освіти у процесі навчання, забезпечення управління навчальною мотивацією здобувачів вищої освіти. Він передбачає оцінювання теоретичної підготовки здобувачів вищої освіти із зазначеної теми (у тому числі, самостійно опрацьованого матеріалу). За сукупністю певних тем здійснюється періодичний контроль у вигляді модульних контрольних робіт

Після вивчення курсу застосовується **підсумковий контроль** у формі заліку. Питання до заліку охоплюють програму навчальної дисципліни. Завданням заліку є перевірка розуміння студентом програмного матеріалу в цілому, логіки та взаємозв'язків між окремими розділами, здатності використання для вирішення практичних задач тощо. Завдання мають теоретичне та практичне спрямування, які передбачають вирішення типових завдань фахівця та дозволяють діагностувати рівень підготовки студента і рівень його компетентності з навчальної дисципліни.

Підсумкова оцінка визначається як середнє арифметичне значення оцінювання знань і вмінь здобувача вищої освіти за поточний та підсумковий контроль за 5-бальною системою з наступним переведенням в 100-бальну шляхом множення середнього значення на коефіцієнт переведення 20. Здобувач вищої освіти одержує підсумкову оцінку за залікову навчальну дисципліну, якщо за результатами поточного контролю він набрав 60 і більше

балів. Якщо за результатами поточного контролю здобувач вищої освіти набрав менше 60 балів, він повинен виконати залікове завдання і з урахуванням його результатів одержати відповідну кількість залікових балів із дисципліни. Якщо за результатами поточного контролю здобувач вищої освіти набрав 60 і більше балів, проте хоче поліпшити свій підсумковий результат, він також може виконати залікове завдання і з урахуванням його результатів підвищити свою підсумкову оцінку з дисципліни.

Критерії оцінювання результатів навчання

Оцінювання кожного з виконаних практичних завдань здійснюється за такими критеріями:

5 балів – здобувач вищої освіти у повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно, самостійно та аргументовано його викладає, глибоко та всебічно розкриває зміст теоретичних запитань та практичного завдання, використовуючи при цьому обов'язкову та додаткову літературу, вільно послуговується науковою термінологією, розв'язує практичне завдання стандартним або оригінальним способом, наводить аргументи на підтвердження власних думок, здійснює аналіз та робить висновки;

4 бали – здобувач вищої освіти достатньо володіє навчальним матеріалом, обґрунтовано його викладає, в основному розкриває зміст теоретичних запитань та практичного завдання, використовуючи при цьому обов'язкову літературу, розв'язує задачі стандартним способом, послуговується науковою термінологією. Але при висвітленні деяких питань не вистачає достатньої глибини та аргументації, допускаються при цьому окремі неістотні неточності та незначні помилки;

3 бали – здобувач вищої освіти відтворює значну частину навчального матеріалу, висвітлює його основний зміст, виявляє базові знання окремих положень, наводить приклади типових бухгалтерських проведення, проводить прості розрахунки. Не здатний до глибокого, всебічного аналізу, обґрунтування та аргументації, не користується необхідною літературою, допускає істотні неточності та помилки;

2 бали – здобувач вищої освіти не володіє навчальним матеріалом у достатньому обсязі, проте фрагментарно, поверхово (без аргументації та обґрунтування) викладає окремі питання навчальної дисципліни, не розкриває зміст теоретичних питань і практичного завдання;

1 бал – здобувач вищої освіти не в змозі викласти зміст більшості питань теми та курсу, володіє навчальним матеріалом на рівні розпізнавання явищ, допускає істотні помилки, відповідає на запитання, що потребують однослівної відповіді;

0 балів – здобувач вищої освіти не володіє навчальним матеріалом та не в змозі його висвітлити, не розуміє змісту теоретичних питань та практичного завдання.

Під час оцінювання знань і вмінь здобувачів можуть бути враховані результати навчання, отримані у неформальній освіті. Для цього, здобувач освіти, що має підтвердження про результати навчання у неформальній освіті (сертифікат, диплом чи інший документ), звертається із письмовою заявою в деканат факультету і складає підсумковий контроль предметній комісії. Наявність підтверджуючих документів є підставою для зарахування окремої теми лекційного чи практичного заняття, змістовного модуля чи всього навчального матеріалу дисципліни за умови, що програма неформальної освіти відповідає робочій програмі дисципліни.

Тести для поточного контролю. Тестування знань здобувачів здійснюється письмово через університетську платформу Moodle. За курс студенти двічі пишуть тести для поточного контролю. 100% правильних відповідей дорівнює 5 балам.

Індивідуальне самостійне завдання (доповідь та презентація тощо). Теми самостійної роботи здобувачі готують у вигляді письмових або усних доповідей або мультимедійних презентацій із використанням схем, таблиць та рисунків, що відображають особливості проведення домедичної допомоги та нормативно-правової бази.

Розподіл балів оцінювання знань здобувачів вищої освіти у семестрі за видами навчальних занять

Поточний та періодичний контроль												Підсумковий контроль (диференційований залік)	Сума балів		
Змістовний модуль 1			Змістовний модуль 2											Індивідуальне самостійне завдання по ЗМ1	Індивідуальне самостійне завдання по ЗМ2
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	T11	T12				
5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5				
Контрольна робота за змістовним модулем 1 – 5			Контрольна робота за змістовним модулем 2 – 5									5	5	20	100

Примітка: Контрольна робота за змістовним модулем здійснюється у формі письмових тестових завдань після завершення вивчення навчального матеріалу кожного змістового модуля. Тестові письмові завдання для модульних контрольних робіт складаються з 20 тестових завдань і відповідають змісту навчального матеріалу модуля. Примітка: лекції не оцінюються

Шкала оцінювання: національна та шкала університету

Сума балів за шкалою університету (за всі види освітньої діяльності)	Оцінка за національною шкалою	
	для екзамену, диференційованого заліку, курсового проєкту (роботи) практики	для заліку
90-100	Відмінно	Зараховано
75-89	Добре	
60-74	Задовільно	
менше 60	Незадовільно	Не зараховано

Здобувач вищої освіти одержує підсумкову оцінку за залікову навчальну дисципліну, якщо за результатами поточного контролю він набрав 60 і більше балів. Якщо за результатами поточного контролю здобувач вищої освіти набрав менше 60 балів, він повинен виконати залікове завдання і з урахуванням його результатів одержати відповідну кількість залікових балів із дисципліни. Якщо за результатами поточного контролю здобувач вищої освіти набрав 60 і більше балів, проте хоче поліпшити свій підсумковий результат, він також може виконати залікове завдання і з урахуванням його результатів підвищити свою підсумкову оцінку з дисципліни.

5. Політики дисципліни

Політики курсу «Домедична підготовка» вибудовуються із урахуванням норм законодавства України щодо академічної доброчесності, у т. ч. щодо використання штучного інтелекту, та регламентних документів щодо організації навчання у Поліському університеті.

Політика щодо відвідування: задля успішного засвоєння теоретичних знань і формування психологічних компетентностей здобувачі освіти зобов'язані регулярно відвідувати заняття, брати активну участь у обговоренні ключових питань із теми, виконувати необхідний мінімум навчальної роботи.

Політика щодо дедлайнів: індивідуальні та самостійні роботи здобувачі освіти мають здавати вчасно, відповідно до плану заняття. За об'єктивних причин (наприклад, хвороба, участь у конференціях, тривога, відсутність світла тощо) термін зарахування навчальних завдань може бути подовжений за погодженням із викладачем курсу. Роботи, які здаються із порушенням термінів

без поважних причин, зараховуються зі зниженням оцінки.

Політика щодо комунікації із викладачем: у разі виникнення певних труднощів при вивченні дисципліни здобувач освіти може звертатися до викладача у години консультацій за додатковими роз'ясненнями.

6. Література необхідна для вивчення навчальної дисципліни

Основна

1. Конституція України, 1996. ВВР № 30, ст. 141, 1996.
2. Про екстрену медичну допомогу : Закон України від 05 липня 2012 р. № 5081-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5081-17#Text>.
3. Основи законодавства України про охорону здоров'я (1993). URL: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2812-12>.
4. Про оборону України : Закон України від 06 грудня 1991 р. № 1932-XII (редакція від 28 червня 2024 р.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/193212#Text>.
5. Про порядок контролю якості медичної допомоги : Наказ Міністерства охорони здоров'я України від 28.09.2012 р. № 752. URL: http://www.moz.gov.ua/ua/portal/dn_20120908_752.html.
6. Фахова підготовка санітарного інструктора роти (батареї) (1 видання). Стандарт підготовки. Київ : КНТ, 2022. 328 с.
7. Про затвердження Методичних рекомендацій щодо надання допомоги в зонах тактичної екстреної медичної допомоги : Наказ Міністерства охорони здоров'я України від 04.03.2022 р. № 412.
8. Про затвердження та впровадження медико-технологічних документів зі стандартизації екстреної медичної допомоги : Наказ МОЗ України від 05.06.2019 р. № 1269. <https://moz.gov.ua/article/ministry-mandates/nakaz-moz-ukraini-vid-05062019--1269-pro-zatverdzhennja-ta-vprovadzhenja-mediko-tehnologichnih-dokumentiv-zi-standartizacii-ekstrenoi-medichnoi-dopomogi>
9. Щодо організації курсів надання домедичної допомоги постраждалим в умовах бойових дій/воєнного стану для підрозділів сил оборони : Наказ МОЗ України від 17.03.2022 р. № 498.
10. Про затвердження порядків надання домедичної допомоги особам при невідкладних станах : Наказ Міністерства охорони здоров'я України від 09.03.2022 р. № 441.
11. Про внесення змін до деяких законів України щодо впровадження стандартів організації Північноатлантичного договору у сфері медичного забезпечення сил безпеки : Закон України від 07.02.2024 р.
12. Про затвердження Обсягів надання домедичної допомоги, які надаються під час ведення бойових дій та підготовки сил безпеки і сил оборони за призначенням у тактичних умовах : Наказ МО України від 29 червня 2024 р. № 436.
13. Черняхівський В.Й., Котляр Н.В., Кириченко І.Г. Основи домедичної підготовки. Одеса, Видавничий дім «Гельветика». 2021.155с.
14. Домедична допомога : Підручник, за загальною редакцією доктора медичних наук професора В.В. Стеблюка, К. 2018. 231с.
15. Слободяник Г. І. Екстрена та невідкладна медицина. Перша долікарська та лікарська допомога: підручник. .Київ, 2021. 168 с.
16. Домедична підготовка : навч. посіб. / кол. авт.: В. В. Кікінчук, С. О. Книженко, Т. І. Савчук та ін. ; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків : ХНУВС, 2021. 176 с.

Додаткова

1. Домедична допомога постраждалим в умовах непрямой загрози в питаннях та відповідях : навч. посіб. / О. А. Никифорова, О. І. Бойко, О. О. Мислива, С. А. Миронюк. Дніпро : ДДУВС, 2023. 124 с.
2. Про стандартизацію : Закон України (2014). URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1315-18>.
3. Військовий стандарт 01.001.003 (Видання 3): Військова система стандартизації. Порядок розроблення і реєстрації військових стандартів : Наказ Міністерства оборони України від 13.10.2010 р. № 9. Київ, 2010. 40 с.
4. Військовий стандарт 01.001.004 (Видання 3): Військова система стандартизації. Вимоги до побудови, викладення та оформлення військових стандартів : Наказ Міністерства оборони України від 13.10.2010 р. № 9. Київ, 2010. 56 с.
5. Дунаєвська, О. Ф., Сокульський, І. М., & Вискушенко, Д. А. Домедична підготовка як складова базової загальновійськової підготовки та створення простору безпеки життя. *Природнича освіта та наука*. 2025. № 2. С. 20-26. <https://doi.org/10.32782/NSER/2025-2.03>
6. Дунаєвська О.Ф., Сокульський І.М. Місце навчальних дисциплін «Домедична підготовка» та «Домедична допомога» в системі сучасної освіти. *Суспільство та національні інтереси. Серія «Освіта/Педагогіка»*. 2025. № 11(19). С. 187–198. [https://doi.org/10.52058/3041-1572-2025-11\(19\)-187-198](https://doi.org/10.52058/3041-1572-2025-11(19)-187-198)
7. Сокульський І. М., Дунаєвська О. Ф., Гресь М. Я. Історія розвитку та встановлення домедичної допомоги. *Національні інтереси України: науково-практичний журнал*. 2025. № 11(16). С. 1379–1393. [https://doi.org/10.52058/3041-1793-2025-11\(16\)-1379-1393](https://doi.org/10.52058/3041-1793-2025-11(16)-1379-1393)
8. Сокульський І. М., Дунаєвська О. Ф., Гутий Б. В. Сучасні підходи домедичної підготовки в контексті базової загальновійськової підготовки. *Національні інтереси України: науково-практичний журнал. Розділ «Воєнні науки, національна безпека, безпека державного кордону»*. 2026. № 1(18). С. 421–440. [https://doi.org/10.52058/3041-1793-2026-1\(18\)-421-440](https://doi.org/10.52058/3041-1793-2026-1(18)-421-440)
9. Вітязь О. Військова медицина. *Вісник Національної асоціації адвокатів України*. 2023. № 6 (92). С. 55-59. DOI: <https://doi.org/10.36550/2415-7988-2022-1-207-79-83>
10. Бадюк М.І., Пасько І.В., Солярик В.В. Історія військової медицини та її роль у патріотичному вихованні українських військових медиків. *Український журнал військової медицини*. 2023. № 3, т. 4. С. 154-169. DOI: [https://doi.org/10.46847/ujmm.2023.3\(4\)-153](https://doi.org/10.46847/ujmm.2023.3(4)-153)
11. Мислива О.О., Никифорова О.А. Еволюція військової медицини в Україні та Австрії: порівняльний аспект. *Підготовка поліцейських в умовах реформування системи МВС України*. Харків, 2020. С. 258-260.
12. Мельничук К.С. Павло Никифорович Шарой в історії медицини Єлисаветграду. *Пріоритетні напрями розвитку науки та техніки, LXII* : матеріали Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції. (м. Чернігів, 1 березня 2021 року). Чернігів, 2021. С. 101-105.
13. Цубенко В. Становлення медичної освіти у військових поселеннях кавалерії на території України у першій половині XIX ст. *Сторінки історії : збірник наукових праць*. 2024. Вип. 58. С. 53-67. DOI: <https://doi.org/10.20535/2307-5244.58.2024.309230>
14. Сорока О. Я. Ретроспекція державного регулювання медичної діяльності за умов збройного конфлікту: історичний досвід західно-української народної республіки (1918-1919). *Медичне право*. 2024. № 2 (34). С. 45-56. DOI: <https://doi.org/10.25040/medicallaw2024.02.045>
15. Білоус В.І., Білоус В.В. Історія медицини і лікувального мистецтва. Чернівці, 2019. 284 с.
16. Тимченко Л. Україна і НАТО: історія взаємовідносин та перспективи співробітництва. *Міжнародна та національна безпека: теоретичні і прикладні аспекти* : матеріали V Міжнародної науково-практичної конференції (ДДУВС, 12.03.2021, м. Дніпро). Дніпро, 2021. С. 88-91.

17. Слободяник Г.І. Сучасний стан підготовки офіцерів запасу медичної служби медичних сил збройних сил України. *Пріоритетні напрями розвитку науки та техніки, LXII* : матеріали Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції. (м. Чернігів, 1 березня 2021 року). Чернігів, 2021. С. 128-133.
18. Біліченко В. Сучасний стан тактичної медицини як показник основ тактичної підготовки сучасних працівників Національної поліції України. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2021. № 4 (114). С. 312-316. DOI: <https://doi.org/10.31733/2078-3566-2021-4-312-316>
19. Маланюк М.С., Барнич І.І., Змисла С. В. Структурно-семантичні особливості термінів тактичної медицини в англійській та українській мовах. *Науковий журнал ЛДУ БЖД «Львівський філологічний часопис»: зб. наук. праць*. 2023. № 13. С. 20-25
20. Кравчук В. В., Саган В. В. Застосування протоколу TACTICAL COMBAT CASUALTY CARE та алгоритму MARCH у системі підготовки військовослужбовців під час надання домедичної допомоги в умовах ведення бойових дій. *Педагогічні науки*. 2023. № 3 (34). С. 146-167.
21. Застосування протоколу “MARCH” на етапі надання долікарської допомоги в умовах надзвичайних ситуацій / В. І. Русин, Ф. М. Павук, О. О. Дутко та ін. *Науковий вісник Ужгородського національного університету : серія: Медицина*. 2022. Вип. 1(65). С. 70-76.
22. Chenchova O., Gerashchenko S., Firsov S., Gubachov O. Особливості навчання цивільного населення навичкам надання домедичної допомоги під час бойових дій. *Системи управління, навігації та зв'язку*. 2022. Том 2. № 68. С. 120-123. DOI: <https://doi.org/10.26906/SUNZ.2022.2.120>
23. Росул Н.О. Правове регулювання душпастирської опіки в закладах охорони здоров'я країн Вишеградської групи. *Науковий вісник Ужгородського Національного Університету*. Серія : Право. 2024. Вип. 86, ч. 1. С. 52-58. DOI: <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2024.86.1.4.8>
24. Гревцова Р. Тактична медицина у «праволюдному» вимірі: виклики та перспективи правового забезпечення. *Міжнародно-правова оцінка російської воєнної агресії в Україні та захист фундаментальних прав людини: матеріали міжнародної науково-практичної конференції (м. Київ, 16 липня 2022 р.) / Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Асоціація українських правників*. Київ: «Видавництво Людмила», 2022. С. 24-28.
25. Роцін Г.Г. Тактична медицина. *Здоров'я суспільства*. 2021. Т. 10. № 6. С. 239-243. DOI: <https://doi.org/10.22141/2306-2436.10.6.2021.282>
26. Стоянов О.М., Храмцов Д.М., Ворохта Ю.М., Гайдаржи І.Т. Викладання положень тактичної медицини студентам медичних закладів вищої освіти. *Укр. мед. часопис*. 2022. № 5 (151) – IX/X. С. 1-3. DOI: <https://doi.org/10.32471/umj.1680-3051.151.234404>
27. Ворона Ю. Психологічні фактори тактичної медицини. *Організаційно-правове забезпечення функціонування підрозділів превентивної діяльності Національної поліції України в умовах воєнного стану* : матеріали Всеукр. круглого столу (м. Дніпро, 3 черв. 2022 р.). Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2022. С. 110-113.
28. Лапін О. Деякі питання підготовки поліцейських з тактичної медицини в умовах воєнного стану. *Міжнародна та національна безпека: теоретичні і прикладні аспекти* : матеріали VIII Міжнародної науково-практичної конференції (Дніпро, ДДУВС, 15.03.2024). Ч. II. С. 632-633. DOI: <https://doi.org/10.31733/15-03-2024/2/632-633>
29. Рухло Н., Смірнова І. Проблемні питання тактичної медицини в умовах дії воєнного стану: розвиток та використання технологій БПЛА в службово-бойовій діяльності сил сектору безпеки та оборони. *Міжнародна та національна безпека: теоретичні і прикладні аспекти* : матеріали VIII Міжнародної науково-практичної конференції (Дніпро, ДДУВС, 15.03.2024). Ч. II. С. 632-633. DOI: <https://doi.org/10.31733/15-03-2024/2/561-562>
30. Пристинський Б., Мислива О.О. Тактична медицина в аспекті допомоги при гіпертермії. *Міжнародна та національна безпека: теоретичні і прикладні аспекти* :

матеріали VIII Міжнародної науково-практичної конференції (Дніпро, ДДУВС, 15.03.2024). Ч. II. С. 559-561. DOI: <https://doi.org/10.31733/15-03-2024/2/559-561>

31. Гаймнова А. Навчання ТРО під час воєнного стану. *Діяльність державних органів в умовах воєнного стану*: збірник матеріалів Міжнародного науково-практичного онлайн-семінару (в авторській редакції), (м. Кривий Ріг, 29 квітня 2022 року). Кривий Ріг, 2022. С. 467-468.

32. Про.Безпеку: безпечна освітня екосистема громади: навчально- методичний посібник / за заг. ред. Н. Софій, А. Аносової. Київ: Центр інноваційної освіти «Про.Світ», 2023. 518 с.

33. NATO. (2022). NATO Medical Support Capstone Concept (NMSSC). Retrieved from NATO's ACT.

NATO. (2022). AMedP-27 Medical Evaluation Manual (MEM). Retrieved from Military Medicine Worldwide.

31. Сокульський І.М., Дунаєвська О.Ф. Професійно-особистісне становлення студентів у контексті базової загальновійськової підготовки. *Освіта, наука, технологій і суспільство у цифрову епоху: виклики та можливості* : збірник тез доповідей міжнародної науково-практичної конференції, 6 березня 2025 року. Кременчук :ЦФЕНД, 2025. С. 17–18. <https://www.economics.in.ua/2025/03/06.html>

32. Сокульський І.М., Дунаєвська О.Ф. Розвиток навичок стресостійкості у студентів в умовах воєнного стану. Інтеграція знань та інновацій у розвитку науки, освіти і суспільства: мультидисциплінарний підхід до вирішення сучасних викликів : збірник тез доповідей міжнародної науково-практичної конференції, 29 березня 2025 року. Рівне : ЦФЕНД, 2025. С. 17–19.

33. Сокульський І.М., Дунаєвська О.Ф. Взаємозв'язок морально-психологічного стану та фізичної підготовки здобувачів вищої освіти у процесі базової військової підготовки. «Scientific Research and Innovation» : збірник тез доповідей IV Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції, 3-4 квітня 2025 року. м. Дніпро, 2025. С. 164–166.

34. Сокульський І. М., Дунаєвська О. Ф. Анатомо-фізіологічні особливості дихальної системи як важливий компонент домедичної підготовки. Наука, освіта та технології: світові тенденції та регіональний аспект: збірник тез доповідей міжнародної науково-практичної конференції (Рівне, 17 травня 2025 р.). Рівне: ЦФЕНД, 2025. С. 63-65.

35. Сокульський І.М., Дунаєвська О.Ф. Домедична підготовка як важлива складова підготовки здобувачів вищої освіти. *Synergy of Knowledge: Innovations at the Intersection of Disciplines* : зб. матеріалів I Міжнародної науково-практичної конференції (11-12 червня, 2025 р.) , Дніпро, 2025. С. 200-201

36. Правила поведінки на місці події при наданні домедичної допомоги. URL: https://arm.naiiu.kiev.ua/books/home_preparation/info/lec3.html

37. Charlton NP, Goolsby CA, Zideman DA, Maconochie IK, Morley PT, Singletary EM. (2021). Appropriate tourniquet types in the pediatric population: A systematic review. *Cureus*. 13(4): e14474. <https://doi.org/10.7759/cureus.14474>

38. Cunningham A, Auerbach M, Cicero M, Jafri M. (2018). Tourniquet usage in prehospital care and resuscitation of pediatric trauma patients – Pediatric Trauma Society position statement. *Journal of Trauma and Acute Care Surgery*. 85(4): 665-667. <https://doi.org/10.1097/TA.0000000000001839>; PMID:29462083

39. Cunningham RM, Walton MA, Carter PM. (2018). The 10 leading causes of child and adolescent death in the United States in 2016, in order of frequency. *The New England Journal of Medicine*. 379(25): 2468-2475. URL: <https://www.nejm.org/doi/full/10.1056/NEJMSr1804754>; PMID:30575483 PMID:PMC6637963

40. Deaton TG, Auten JD, Betzold R, Butler FK, Byrne T, Cap AP et al. (2021). Fluid resuscitation in tactical combat casualty care; TCCC guidelines change 21-01. *Journal of Special Operations Medicine*. 21(4): 126-137. <https://doi.org/10.55460/JYLU-4OZ8>; PMID:34969143

41. Desmond M, Schwengel D, Kelly C et al. (2022). Paediatric patients in mass casualty incidents: A comprehensive review and call to action. *British Journal of Anaesthesia*. 128(2): e109-e119.

URL: [https://www.bjanaesthesia.org/article/S0007-0912\(21\)00697-8/fulltext](https://www.bjanaesthesia.org/article/S0007-0912(21)00697-8/fulltext).

<https://doi.org/10.1016/j.bja.2021.10.026>; PMID:34862001

42. El Bashtaly A, Khalil E, Méthot F, Ledoux-Hutchinson L, Franc JM, Homier V. (2021). Tourniquet application by schoolchildren – a randomized crossover study of three commercially available models. *Journal of Trauma and Acute Care Surgery*. 90(4): 666-672.

<https://doi.org/10.1097/TA.0000000000003055>; PMID:33405474

43. El-Sherif N, Lowndes B, Franz W, Hallbeck MS, Belau S, Sztajnkrzyca MD. (2019). Sweating the little things: Tourniquet application efficacy in two models of pediatric limb circumference. *Military Medicine*. 184; Suppl 1: 361-366. <https://doi.org/10.1093/milmed/usy283>; PMID:30901457

44. European Child Safety Alliance. (2008). European report on child injury prevention. World Health Organization. <https://iris.who.int/handle/10665/326500>.

45. Furman LM, Spinella PC, Leeper CM et al. (2024). Massive transfusion protocols in pediatric trauma. *Current Trauma Reports*. 10: 9-23. <https://doi.org/10.1007/s40719-024-00266-y>

46. Про затвердження Методичних рекомендацій щодо організації надання закладами охорони здоров'я екстреної медичної допомоги постраждалим внаслідок дії хімічних, біологічних та радіологічних агентів (зброї масового ураження) : Наказ МОЗ України від 11.04.2022 р. № 607.

47. Про затвердження Методичних рекомендацій щодо організації надання екстреної медичної допомоги постраждалим внаслідок дії фосфорних боєприпасів : Наказ МОЗ України від 20.03.2022 р. № 506.

48. Про затвердження Методичних рекомендацій щодо надання екстреної медичної допомоги постраждалим на догоспітальному етапі в умовах бойових дій/воєнного стану : Наказ МОЗ України від 15.03.2022 р. № 488.

49. Про затвердження Методичних рекомендацій щодо організації надання екстреної медичної допомоги постраждалим внаслідок дії хімічних агентів на етапах евакуації : Наказ МОЗ України від 13.03.2022 р. № 478.

50. Про затвердження Методичних рекомендацій щодо тактики хірургії контролю пошкоджень та стабілізації стану постраждалих на етапах евакуації : Наказ МОЗ України від 08.03.2022 р. № 431.

51. Про затвердження Методичних рекомендацій щодо застосування протоколу масивної трансфузії компонентів крові постраждалим на етапах евакуації : Наказ МОЗ України від 05.03.2022 р. № 418.

52. Про затвердження Методичних рекомендацій щодо конверсії турнікета у травмованих в зонах тактичної екстреної медичної допомоги : Наказ МОЗ України від 04.03.2022 р. № 412.

53. Про затвердження Методичних рекомендацій щодо медичної допомоги постраждалим з опіками на етапах евакуації : Наказ МОЗ України від 03.03.2022 р. № 402.

54. Про затвердження Методичних рекомендацій щодо етапності надання медичної допомоги пораненим та травмованим : Наказ МОЗ України від 02.03.2022 р. № 391.

55. Про затвердження Стандарту екстреної медичної допомоги «Медичне сортування при масовому надходженні постраждалих на ранньому госпітальному етапі» : Наказ МОЗ України від 24.02.2022 р. № 368.

56. Про затвердження Регламенту реагування закладів охорони здоров'я на виникнення надзвичайних ситуацій природного та техногенного характеру : Наказ Міністерства охорони здоров'я України від 26.12.2002 р. № 493.

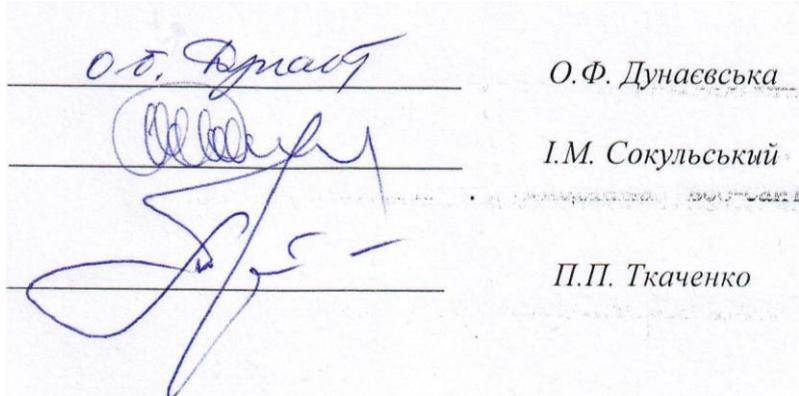
57. Про затвердження Методичних рекомендацій щодо організації надання закладами охорони здоров'я екстреної медичної допомоги постраждалим внаслідок дії хімічних, біологічних та радіологічних агентів (зброї масового ураження) : Наказ МОЗ України від 11.04.2022 р. № 607.

58. Про затвердження Порядку направлення у відрядження медичних працівників, у тому числі науково-педагогічних працівників закладів вищої (післядипломної) освіти, фахівців з реабілітації для надання медичної допомоги та/або реабілітаційної допомоги : Наказ Міністерства охорони здоров'я України від 05.09.2022 р. № 1597.

12. Електронні інформаційні ресурси

1. Навчальне середовище Moodle (<http://m.polissiauniver.edu.ua/course/view.php?id=5042>).
2. Бібліотечно-інформаційний ресурс (наукові статті, автореферати дисертацій та дисертації, навчальні матеріали, монографії, матеріали конференцій, патенти, статистичні матеріали, наукові звіти): Інституційний репозитарій Поліського національного університету (<http://ir.polissiauniver.edu.ua/?locale=ua>);
3. Житомирська обласна універсальна наукова бібліотека ім. Олега Ольжича (<https://www.lib.zt.ua/>), 10014, м. Житомир, Новий бульвар, 4, (0414) 37-34-65);
4. Національна бібліотека України ім. В.І. Вернадського (<http://www.nbuv.gov.ua/>), м. Київ, просп. Голосіївський, 3, +380 (44) 524-81-36).
5. Державна служба з надзвичайних ситуацій : офіційний веб-сайт. URL : <https://www.dsns.gov.ua>.
6. Департамент з питань цивільного захисту населення та оборонної роботи Житомирської обласної державної адміністрації : офіційний веб-сайт. URL : <http://czndep.zht.gov.ua>.
7. Перша домедична допомога в умовах війни: онлайн-курс. Prometheus. URL: <https://is.gd/nGuAfn>
8. Домедична допомога в умовах бойових дій: основні протоколи. Медичний центр «Medialt». URL: <https://is.gd/nQ3qIu>
9. Курс «Домедична допомога в умовах воєнного часу для цивільних осіб». TESIMED — Center for Medical Simulation. URL: <https://is.gd/aSux5q>

Викладачі

О.Ф. Дунаєвська

І.М. Сокульський

П.П. Ткаченко

Завідувач кафедри